

Kompetencije iz prvoga kruga

Kao što vjerojatno znate, riječ pedagogija nastala je od grčkih riječi paidagogos (pais, paidos = dijete; agein = voditi). Naime, u staroj Grčkoj i Rimu pedagozi su bili robovi od povjerenja koji su vodili djecu u školu. Danas pedagozi više ne vode djecu u školu, osim ako baš nisu njihova kućna, ali zato u školi rade baš sve drugo pa im primisao o robovima i slugama baš i nije strana. Na put u staru Grčku vodi nas **Marko Pranjic** svojim člankom o Telemahu i njegovim odgajateljima u – drugom krugu. Naime, živeći uz samohranu majku Penelopu i oca na službenom putu, imao je sreće što je bio okružen slugama i sluškinjama koji su pripomogli njegovom socio-emocionalnom razvoju. Jako zanimljivo.

Život nakon gotovo dvije i po tisuće godina prepun je novih izazova i svatko bi trebao široku lepezu kompetencija, tj. kombinaciju znanja, sposobnosti, vještina i stavova potrebnih u određenom kontekstu koje će mu omogućiti osobno ispunjenje, zdravu socijalnu prilagođenost i preživljavanje. Čak su četiri članka u ovome broju izravno posvećena upravo razvoju različitih kompetencija.

Društvene i građanske kompetencije nužne su za opstanak i razvoj demokracije. Naime, ako građani nekog društva ne konstituiraju i ne stvaraju sami svoju slobodu i poredak kojeg priznaju onda je, usprkos možda dobrim normativnim načelima, budućnost demokracije upitna. Istraživanje **Damira Veličkog** i **Ane Šenjug** je, između ostaloga, pokazalo postojanje veze između nedemokratskih stavova budućih učitelja i odgojitelja i njihovog činjeničnog znanja o funkcioniranju demokratske države. Također, slabije poznavanje funkcioniranja demokratske države korespondira s jače izraženim nedemokratskim stavovima (primjerice, gotovo ih 15% diktaturu smatra boljim oblikom vlasti – u određenim okolnostima). Zaključak je jasan: “neznanje je moć” – kao što reče George Orwell godine 1949. u svom futurističkom romanu *1984*. Zato, znanjem protiv manipulacije!

Ivana Topić opisuje primjer dobre prakse: provedbu projekta *Identitet i interkulturalizam kroz putovanja – Put pod noge* koji se provodio u nižim razredima osnovne škole, a s ciljem stjecanja interkulturalnih kompetencija – nužnih za aktivno građanstvo u duhu demokracije i poštovanja ljudskih prava.

Irena Miljković Krečar razmatra etape i ciljeve edukacije za poduzetništvo te razvoj poduzetničke samoeфикаsnosti koja se pokazala kao najznačajniji pojedinačni prediktor poduzetničkih namjera i kasnijeg poduzetničkog ponašanja.

Marina Markuš je svoj tekst usmjerila na socijalne kompetencije s osobitim naglaskom na zastupljenost socijalnog i emocionalnog razvoja učenika u okviru nacionalnog kurikuluma. Prikazala je i dva programa socijalnog i emocionalnog učenja koji se integriraju u školske kurikulume.

Posao (i poziv) učitelja vjerojatno je jedan od najljepših, ali sigurno je jedan od najstresnijih. Kronični pak stres može dovesti do pregorijevanja, sagorijevanja ili tzv. *burn-out* sindroma. U članku **Vlatke Domović, Jasne Martinko i Lane Jurčec** možete doznati (i usporediti sa svojim iskustvima) što sve tome pridonosi i zašto su učitelji – ugroženiji od učiteljica.

Poseban izazov učitelju (i učiteljskom stresu) sigurno su djeca s posebnim potrebama. Zapravo, često je upravo učitelj taj koji će primijetiti da je dijete drukčije jer je moguće da roditelji to ne primijete ili si to ne žele priznati. **Simona Weiss** opisuje slučaj dječaka s Aspergerovim sindromom (što je smetnja iz spektra autizma) i poteškoće u njegovom socijalnom razvoju – od rođenja do petnaeste godine. O tome je kolegica upravo i cijelu knjigu napisala: najprije iz pozicije roditelja koji želi pomoći svome djetetu, a onda i iz pozicije stručnjaka koji je postala žrtvujući u to ime uspješnu pjevačku karijeru!

Još jedan članak iz Slovenije potpisuje troje profesora s tri fakulteta: **Tatjana Kovač** iz Celja, **Metod Resman** iz Ljubljane i **Vladimir Rajković** iz Maribora. Oni se bave pitanjima različitog sudjelovanja učenika u radu škole kao čimbenikom njezine kvalitete. Istraživanje su proveli na osam različitih srednjih škola, a upotrebljeni mjerni instrumenti i metodologija mogu biti korisni i u unutarnjoj i u vanjskoj evaluaciji obrazovnih institucija svih razina.

Hrvoje Sertić, Ivan Segedi i Ivan Prskalo pratili su tri skupine dječaka tijekom dvije godine bavljenja organiziranom tjelesnom aktivnošću. Jedna je skupina ostvarivala svoje potrebe za vježbanjem u momčadskim sportovima (nogomet, rukomet, košarka i odbojka), druga se bavila judom, a treća nije organizirano vježbala, osim na nastavi tjelesne i zdravstvene kulture. Potvrđeno je da se nastavom od 45 minuta dva puta tjedno ne može dugoročno značajno utjecati na razvoj antropoloških obilježja, ali su utvrđene značajne promjene u brojnim varijablama antropološkog statusa te motoričkih i funkcionalnih sposobnosti djece koja su se dodatno bavila

sportom, osobito judom. Zanimljivo bi bilo istražiti i kako i koliko se to odražava na psihološke varijable, primjerice, razinu samopouzdanja i sliku o sebi.

Nešto takvoga ispitivale su **Ivana Delač Horvatinčić** i **Marijana Kozarić Ciković**, ali u vezi s vještinama čitanja. Pokazalo se da učenici s pozitivnijim navikama čitanja imaju pozitivniji stav prema čitanju, bolje ocjene te bolje samopoimanje vezano za regulaciju ponašanja i opće samovrednovanje. Što više učenik voli čitati i što smatra da bolje čita, bit će zadovoljniji sobom i svojim životom. Dječaci se više od djevojčica smatraju uspješnima u sportskim aktivnostima, a djevojčice su manje zadovoljne izgledom, više vole čitati i imaju pozitivnije stavove o čitanju. Učenici s boljom ocjenom iz tjelesnog se osjećaju uspješnijima u sportskim aktivnostima i zadovoljniji su svojim izgledom.

Zorka Renić i **Alica Bačeković Pavelić** iz Bjelovara udružile su snage i s učenicima svojih škola (Medicinska te Ekonomska i birotehnička) organizirale projekt upoznavanja učenika sa životom, radom i djelovanjem Ivana Trnskog (1819.-1910.) – pjesnika, pripovjedača i prevoditelja iz kruga zavičajnih pisaca bjelovarskog kraja o kojemu je, kažu autorice ovog članka, premalo objavljenih podataka i istraživanja. Pa kad je već premalo, da i ja malo dopunim: *Dnevnik Dragojle Jarnević (1812.-1875.)* pun je Ivana Trnskog! I kad netko kaže kako je *današnjim* ženama mlađe – slađe! Istina, prvi dojam baš i nije bio neki: “Da rečem po duši: spoljašnost Trnskoga baš nije ništa osobito. Mladić je skoro premalen i vitak je, ako i nije suhonjav. Dosta gibak, okretan i živahan. Oka je modra i čela visoka, i to je na njemu jedino što se može dopasti. Vlasi plavi, usana punih i nešto širokih, oko kojih neki potez mekoputosti. Što mi se ni malo na njemu ne dopada, to je njegova razmaženost. Da, za muža je odviše razmažen i nježan.” Dragojla je ovo napisala u srpnju 1839. god. Do studenoga iduće godine stvari su se promijenile: “Čini mi se, da nije samo naporan rad, koji mi vraća prsobolju; i duševna je bol što me muči. Trnski ne piše ništa, a ipak bi to bila jedina moja utjeha...”

I na kraju, uvjerljiv poticaj za nabavljanje časopisa *Društvena istraživanja* (br. 4-5 iz 2009. god.). **Ljiljana Klinger** prikazala je ovaj tematski broj o našoj osnovnoj školi i društvu znanja – preporučujući smjerokaz pri donošenju stručnih odluka svim sastavnicama obrazovnoga sustava ali i svima koji oblikuju obrazovnu politiku. Moguće da će jednak poticaj uslijediti i za knjigu *Didaktika i kurikulum* koju je lijepo prikazala **Daria Tot**, a napisali **Mijo Cindrić**, **Dubravka Miljković** i **Vladimir Strugar**.

U ovom broju objavljujemo i glavne dokumente o zbivanjima u HPKZ-u u posljednje dvije godine, ponajprije o posljednje dvije skupštine i njihovim odlukama. Relevantne priloge iz aktivnosti HPKZ-a u tom razdoblju objavljuvat ćemo i u sljedećim brojevima te nastaviti pratiti njegove daljnje aktivnosti.

I na samome kraju, lijepa vijest: na mrežnim stranicama Nacionalne i sveučilišne knjižnice (<http://dnc.nsk.hr/Journals/Default.aspx>) možete naći (i pretraživati po ključnim pojmovima i imenima autorima) digitalizirane brojeve *Napretka* iz razdoblja od 1859. do 1894. godine. Nisu nam za to trebale nikakve veze: upali smo u taj značajni projekt Hrvatske kulturne baštine (što ga je financijski potpomoglo Ministarstvo kulture) zajedno s još tri časopisa koji odavno kontinuirano izlaze: *Bullettino di archeologia e storia Dalmata* (od 1878.), *Starohrvatska prosvjeta* (od 1895.) i *Sveta Cecilija* (od 1877.). Ipak, svi mlađi od *Napretka*.

Sretni vam blagdanski i svi ostali dani!

Dubravka Miljković